

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนผลงานวิจัยหรือชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม ในการสนับสนุนการพัฒนาตามบริบทและปัญหาของพื้นที่ ดำเนินการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยของ ของ สวทศ. ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และจัดทำชุดองค์ความรู้ตลอดโซ่อุปทาน ด้วยภาษาและสื่อที่เข้าใจง่ายในรูปแบบต่าง ๆ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับนักวิจัย (ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้) นักส่งเสริม และผู้รับการถ่ายทอด จำนวน 8 ชุด ได้แก่ (1) ชุดเทคโนโลยีการผลิตพืชผักคุณภาพและปลอดภัยบนพื้นที่สูง (2) ชุดเทคโนโลยีการผลิตกาแฟอาราบิก้าคุณภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง (3) ชุดเทคโนโลยีการผลิตเสาวรสหวานคุณภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (4) ชุดเทคโนโลยีการผลิตอะโวคาโดคุณภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (5) ชุดเทคโนโลยีการผลิตองุ่นคุณภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (6) ชุดเทคโนโลยีการเลี้ยงผึ้งโพรงบนพื้นที่สูงในระบบเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (7) รูปแบบการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ (8) วิธีการปลูกและการจัดการพืชท้องถิ่นบนพื้นที่สูง และ (8) กระบวนการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ รวมทั้งทดสอบกลไกการขับเคลื่อนงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาให้เหมาะสมตามบริบท ชาติพันธุ์ ข้อจำกัดของพื้นที่สูง และลักษณะการดำเนินงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับเกษตรกร นักวิจัย เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ และหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้กระบวนการขับเคลื่อนงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่สูง ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ (1) วิเคราะห์บริบท ข้อจำกัดของพื้นที่และคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย (2) วิเคราะห์และคัดเลือกชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยที่ตรงกับความต้องการในการแก้ไขปัญหาและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ (3) ออกแบบวิธีการถ่ายทอดผลงานวิจัย โดยปรับใช้เครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมกับข้อจำกัดและบริบทของกลุ่มพื้นที่ เพื่อให้การถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (4) ถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง โดยนักวิจัยร่วมกับนักพัฒนา และหน่วยงานเครือข่าย ซึ่งมีผู้ประสานงานทำหน้าที่ประสานงานร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ติดตามแก้ปัญหา เกษะติดตามการณ์ และร่วมขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเกิดเป็นรูปธรรม (5) การพัฒนาเกษตรกรนาร่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้สามารถถ่ายทอดขยายองค์ความรู้กับผู้ที่สนใจ และขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่และชุมชนใกล้เคียงให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนและยั่งยืน (6) ติดตามและประเมินผลการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูงและระบบติดตามประเมินผลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลเชิงแผนที่ และ (7) ถอดบทเรียนความสำเร็จเพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบการขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยมีปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ องค์ความรู้ที่เหมาะสมตรงตามความต้องการของชุมชน สื่อเผยแพร่ในรูปแบบที่เข้าใจและช่องทางที่เข้าถึงง่าย แพลตฟอร์มหรือแหล่งเรียนรู้การปฏิบัติจริงในพื้นที่ ผู้นำเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรนาร่องที่เป็นที่ยอมรับ เจ้าหน้าที่ที่มีความมุ่งมั่น ชำนาญและเชี่ยวชาญ และพร้อมให้คำแนะนำ แรงจูงใจจากผลตอบแทน (รายได้) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น แหล่งน้ำ โรงคัดบรรจุผลผลิต เป็นต้น นอกจากนี้พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจและการยอมรับการนำชุดองค์ความรู้จากงานวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความรู้ก่อนนำใช้ชุดองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับ น้อยที่สุด (1.48 คะแนน) และหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้ อยู่ในระดับ มาก (3.86 คะแนน) ภาพรวมความพึงพอใจของเกษตรกร อยู่ในระดับ มากที่สุด (4.90 คะแนน) ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) องค์ความรู้ที่สามารถใช้แก้ปัญหาได้จริง เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับพื้นที่ (2) สื่อและวิธีการ (3)

วิทยากรสามารถสื่อสารและให้คำแนะนำตรงประเด็น (4) การพัฒนาเกษตรกรนาร่อง/นักวิจัยท้องถิ่นเพื่อเป็นต้นแบบให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะการนำใช้องค์ความรู้ในพื้นที่ และ (5) การมีผู้เชี่ยวชาญ/นักวิจัย/เจ้าหน้าที่/ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดตามเป็นระยะอย่างใกล้ชิด รวมทั้งการยอมรับในการนำใช้ชุดองค์ความรู้จากงานวิจัย อยู่ในระดับ มากที่สุด (4.24 คะแนน)

คำสำคัญ: ถอดบทเรียน องค์ความรู้ ใช้ประโยชน์ บูรณาการ พื้นที่สูง

Abstract

This research aimed to translate research outcomes and knowledge sets into tangible applications that effectively support development initiatives in highland areas. The project synthesized research findings from the Highland Research and Development Institute (HRDI) across economic, social, and environmental dimensions, forming eight comprehensive knowledge packages throughout the supply chain. These packages were designed in accessible formats through participatory processes involving researchers, extension officers, and target users.

The eight knowledge sets include:

1. Producing quality and safe vegetables in highland
2. Environmentally friendly Arabica coffee production in highlands
3. Sustainable passion fruit cultivation
4. Avocado production technology
5. Environmentally friendly grape cultivation
6. Native bee farming in sustainable agricultural systems
7. Integrated livestock farming models suitable for local contexts
8. Indigenous plant cultivation and farmer capacity development aligned with local learning approaches

The project also tested a seven-step mechanism for driving research utilization in highland to support context-specific development that accounts for ethnic diversity, spatial constraints, and operational conditions. A participatory approach involving farmers, researchers, local practitioners, and partner organizations is employed to achieve tangible outcomes. The findings demonstrate an effective mechanism for research utilization aligned with highland contexts:

1. Context and target group analysis
2. Selection of relevant research-based knowledge
3. Design of effective transfer methods
4. Participatory implementation involving researchers and local development agencies
5. Development of pilot farmers as local trainers
6. Monitoring and evaluation with geospatial data integration
7. Lesson learning for model area development.

The key success factors include the availability of appropriate knowledge that meets community needs. Dissemination media are presented in an understandable format through accessible channels. Demonstration plots or local learning sites that enable hands-on practice. Recognized farmer leaders or pilot agricultural groups. Committed, skilled, and knowledgeable officers who are ready to provide guidance. Incentives derived from economic returns

(income). Support from both public and private sectors and adequate infrastructure readiness, such as water resources, produce grading and packaging facilities.

Implementation was carried out in three pilot sites—Pang Hin Fon, Mae Malor, and Nong Khiew—benefiting 421 farmers across 25 villages. These areas were also prepared as operational research centers to continue knowledge application and support sustainable highland development. Evaluation results showed significant improvement in farmers' knowledge, from a low level before participation (1.48) to a high level after training (3.86). Overall satisfaction reached the highest level (4.90), reflecting high appreciation for the practical relevance, user-friendly media, effective trainers, local research leaders, and continuous expert support. The overall acceptance of the research-based knowledge packages was rated at a very high level (4.24), confirming the project's success in driving research utilization that aligns with the unique contexts, ethnic diversity, and environmental conditions of Thailand's highlands.

Keywords: lesson learned, knowledge, utilization, Integrated, highland

